

A TÁRSADALOMTUDOMÁNYI TÁJÉKOZTATÁS FŐBB INTÉZMÉNYEI ÉS TESTÜLETEI FRANCIAORSZÁGBAN

SEBESTYÉN GYÖRGY

Most kezdődő sorozatunk a társadalomtudományi tájékoztatás szempontjából valamilyen értelemben figyelemre méltó szervezeti, intézményi háttérrel rendelkező országok könyvtárügyébe vezeti el az olvasót. A következő számokban bemutatjuk a Szovjetunió, Nagy-Britannia, az Egyesült Államok és néhány fejlődő ország társadalomtudományi információs, dokumentációs munkáját.

Franciaországban az információs és dokumentációs tevékenység jelentős hányada a különböző szakmai szervezetek keretében zajlik. A társadalomtudományi tájékoztatásban kettős tendencia figyelhető meg. Egyrészt egy szűkebb, speciális érdeklődésű kutatócsoport igényét kielégítő, másrészt központosított rendszerek működtetésére irányuló, amelyek információs termékek előállításával és terjesztésével foglalkoznak. Egyes intézményekben mindkét irányzat megfigyelhető.

A Dokumentátorok és Szakkönyvtárosok Társasága (ADBS) 1974-es párizsi első kongresszusának¹ központi témái (az információs hálózatok megszervezése, az informatikai kutatások, a többnyelvű tájékoztatási rendszerek kérdései) jól érzékeltetik, hogy francia szakmai körökben elsődleges fontosságúnak tekintették az információs rendszerek nemzetközi integrációjával összefüggő kérdések megoldását. Az 1979-ben megrendezett 3. konferencián², amelyet az Országos Műszaki Kutatási Társaság (ANRT) és az ADBS közösen szervezett, az adatbázisok több nyelven történő lekérdezésével, valamint a közgazdaságtudományi, jogi, politológiai adatbázisokkal foglalkoztak. A Dokumentátorok és Szakkönyvtárosok Társasága vezető szerepet tölt be a fejlődő országok információs rendszereinek kiépítésére és fejlesztésére irányuló segélyprogramok támogatásában. A társaság módszertani tevékenységet is folytat, továbbá oktatási és továbbképzési programokat szervez. A továbbképzési programok során elsősorban a társadalomtudományi tájékoztatási rendszerekkel, valamint az információkereső nyelvek kérdéseivel foglalkoztak. Szoros és intenzív munkakapcsolat alakult ki az ADBS és az ICSSID között.³

A terminológiai kérdések tanulmányozására 1976-ban hozták létre a Francia Terminológiai Társaságot (AFTERM) a párizsi Nemzetközi Terminológiai Fórumot.⁴ Az AFTERM feladatai hasonlóak az INFOTERM-éhez, bár az AFTERM nyomatékosan azt hangsúlyozza, hogy nem állt szándékában átvenni vagy csorbítani más terminológiai szervezetek hatáskörét. E kijelentés tartalmát úgy érzékelhetjük, ha sorra vesszük az AFTERM működésének főbb célkitűzéseit:

a terminológiai munkára vonatkozó adatok gyűjtése; feldolgozása egy központi terminológiai adatbank keretében; a világ különböző terminológiai adatbankjai és intézményei által feldolgozott adatok központi nyilvántartása és osztályozása; a terminológiai

szervezetek közötti kapcsolatok, cserék, együttműködési formák támogatása és fejlesztése; terminológiai információszolgálat működtetése; a terminológiai képzés irányítása; terminológiai szótárak szerkesztésének, kiadásának támogatása; a terminológiai szabványosítás támogatása.

Az AFTERM mellett a Párizsban működő Francia Nyelv Nemzeti Tanácsa, (CILF) szintén foglalkozik a terminológia elméletével. A CILF képviselői részt vesznek a terminológiai fejlesztéssel foglalkozó nemzetközi fórumokon. Fő célkitűzésük, hogy a francia nyelv szerepét megerősítsék a nemzetközi tudományos kommunikációban és információcserében. A fejlett ipari országok megnyerése érdekében a Clé des Mots elnevezésű szóbank automatizálását és a Közös Piac tagországainak nyelvére történő fordítását tervezik. A frankofon nyelvű fejlődő országok számára terminológiai fordításokat vállalnak. A terminológiai kutatás támogatására 1982-ben létrehozták a CILFOTERM nevezetű gépesített terminológiai indexet.⁵ E sokoldalú tevékenységhez még kiadói feladatok is társulnak, amelyek keretében az egy és többnyelvű szakszótárak ETO szerint rendezett repertóriumát⁶, valamint a tudományos és műszaki fejlődés szaktezauruszát adták ki.⁷

Az Európai Nyelvészeti Ügynökség (ALE)⁸ 1983 óta működik. A tudományos információ és dokumentáció elméletével, valamint a kommunikáció lexikográfiai és terminológiai problémáinak kutatásával foglalkozik. Az elméleti tevékenységen kívül bekapcsolódik a gyakorlati munkába is azzal, hogy cselekvő szerepet vállal a Közös Piac új terminológiai adatbankjának, az EUROTERM-nek a felállításában.

A francia tájékoztatástudományi kutatás már a hatvanas évektől kezdve nagy erőfeszítéseket tett az információkereső nyelvek fejlesztésére. Ezzel függ össze az, hogy a francia Nemzeti Könyvtár 1960-ban megkezdte a tezauruszok nemzetközi bibliográfiájának kiadását.⁹

Az Országos Tudományos Kutatási Központ (CNRS) berkeiben működő Antropológiai Intézet már 1964-ben megkezdte a SYNTOL gépesített rendszermodelljének kidolgozását. A CNRS előbb említett intézete kiemelkedő szerepet játszik egyes nemzetközi szervezeteknél használt társadalomtudományi információkereső nyelvek kidolgozásában. (Például az Intézet munkatársa, J. Viet dolgozta ki az UNESCO-BIE, az EUDISED, az OECD, az UNESCO, valamint az Európa Tanács számára készült tezauruszokat.¹⁰)

Ugyancsak Franciaországban végezték el az Európában használt társadalomtudományi információkereső nyelvek komparatív elemzését.¹¹

A fenti kutatásokhoz szervesen kapcsolódik a szabványosítási tevékenység is. Franciaország már hosszú ideje foglalkozik a dokumentációra vonatkozó szabványosítással. Ennek hatása nemzetközi fórumokon is érzékelhető. (Pl. az ISO többnyelvű tezauruszok szerkesztésére vonatkozó irányelveinek kidolgozásához alapul tekintette az 1977-es francia szabványt, amelyet az ugyanerre a témára vonatkozó Unesco irányelvekkel ötvöztek össze.)¹²

A Francia Szabványügyi Hivatal (AFNOR) 1980-ban megjelentette a francia dokumentációs szabványok gyűjteményét, amely összesen 26 szabványt tartalmaz. A francia szabványalkotók az információkereső nyelvekre vonatkozó szabványok kidolgozásánál az ISO szabványokkal és az Unisist ajánlásaival való teljes összhangra törekedtek és ha szabványaik nem is garantálják az abszolút értelemben vett kompatibilitást, minden-

képpen biztosítani képesek a tájékoztatási rendszerek koherens együttműködését. Mind-ebben kiemelkedő szerep jut az AFNOR Dokumentációs Szakbizottságának.¹³ Az AFNOR kiegészítve az ISO és a Francia Nyelv és a Francia Nyelv Nemzetközi Tanácsának tevékenységét, közreműködik a terminológiai szabványosításban: 1975-ben kiadták az informatika terminológiájára vonatkozó nemzetközi szabványgyűjteményt.¹⁴

A francia társadalomtudományi tájékoztatás talán legjelentősebb bázisa a SPES (politikai, közgazdasági, társadalomtudományi csoport).¹⁵ Az elnevezést három szervezet, nevezetesen a CDHS), a Francia Dokumentáció (DF), valamint a Politikai Tudományok Alapítványa (FNSP) választotta. A SPES csoporthoz a későbbiekben csatlakozott az Országos Statisztikai és Közgazdaságtudományi Intézet (INSEE) is. A felsorolt szervezetek keretében működnek az ország legjelentősebb társadalomtudományi adatbázisai. Annak ellenére, hogy az egyes szervezetek státusza és működése között lényeges különbségek állnak fenn, ezek mégsem gátolják az eredményes együttműködést. A SPES csoport a társadalomtudományi információ nemzeti, de nemzetközileg is jól hasznosítható eszközrendszerét kívánja megteremteni.

JEGYZETEK

1. Az erről szóló híradást ld.: FID News Bulletin. 1975. 2.no. 348.p.
2. Troisieme Congres national francais sur l'information et la documentation. = Documentaliste. 1979. 4.no. 163–170.p.
3. Megjegyzendő, hogy az ICSSID-et a szakértők „Meyriat bizottságnak” is nevezik, alapítójáról és elnökéről, aki az ABDS egyik vezetője is.
4. Az erről szóló beszámolót ld.: FID News Bulletin. 1977. 1.no. 2.p.
5. Az erről szóló ismertető l.: TermNet News. 1983. 7.no. 74.p.
6. Répertoire des dictionnaires scientifiques et techniques monolingues et multilingues. 1950–1975. Paris, 1978. CILF, 577 p.
7. Macrothésaurus des sciences et des techniques: liste des principaux descripteurs relatifs au développement scientifique et technique. Paris, 1978. CLIF-BNIST, 3 db.
8. Az ALE bővebb ismertetést ld.: TERMIA News Bulletin. 1984. 2.no. 18.p.
9. LAUREILHE, M.T.: Bibliographie des thésauri et index par matiere, parus depuis 1960. Paris, 1975, Bibliotheque Nationale, 22 p.
10. J. VIET tezasuszait ld.: Bibliography of mono- and multilingual vocabularies, thesaure, subject headings and classification schemes in the social sciences. Prepared by Aslib Library in collaboration with J. AUTCHISON and C.G. ALLEN. Paris, Unesco, 1982. 151, 162, 152, 252, 253, 286, 287, tételek.
11. MEYRIAT, J.: Social science information languages: a comparative analysis. = International Classification. 1980. 2.no. 60–65.p.
12. UNESCO. Guidelines for the establishment and development of multilingual thesaure. Paris, 1976. UNESCO. 49.p. (SC/76/WS.102.)
13. MEYRIAT, J.: La Commission générale de documentntation de l'AFNOR. = Documentaliste. 1979. 3.no. 133.p.
14. AFNOR. Recueil de normes du vocabulaire international de l' informatique conformes aux normes internationales ISO. Paris, 1975. AFNOR, VII, 272 p.
15. A SPES csoport. Egy francia politikai és társadlaomtudományi dokumentációs hálózat kialakítása. (Ford.: SEBESTYÉN Gy.) Budapest, 1982, TIM-MTAK-KMK, 53 p.